

Životné prostredie

REVUE PRE TEÓRIU A STAROSTLIVOSŤ O ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

ROČNÍK 48

3/2014

Upísaní krajine I.

Keď sa v roku 1965 sformovala pod vedením profesora Milana Ružičku skupina odborníkov zameraných na riešenie problémov krajiny a jej jednotlivých krajinotvorných zložiek, nikto im nepredpovedal dlhodobú existenciu. Ale opak sa stal pravdou. Špecialisti, ktorí sa upísali krajine, sa s entuziazmom a vervou pustili do riešenia aktuálnych problémov životného prostredia. Svojou zanietenosťou si postupne získavali nielen ďalších a ďalších odborníkov, ale aj verejnosť a nakoniec v mnohom presvedčili aj politickú reprezentáciu, že otázky životného prostredia sú celospoločensky dôležitou agendou a ak sa im nebude venovať primeraná pozornosť, nie je možný trvalo udržateľný rozvoj spoločnosti. A tak sa stalo, že rady „upísaných krajine“ sa postupne rozrastali a keď im bol rodný dom Ústavu krajinnnej ekológie SAV pritesný, začali zakladať nové a nové pracoviská, najmä na akademickej pôde, ale mnohí úspešne začali implementovať svoje vedecké poznatky aj do politiky a vzdelávacej činnosti. Tak vznikol celý rad krajinnnoekologických a environmentálnych pracovísk. Dve z nich oslávia alebo už slávia svoje jubileá – 50. výročie založenia Ústavu krajinnnej ekológie SAV (1. januára 1965) a 20. výročie vzniku Katedry ekológie a environmentalistiky Fakulty prírodných vied Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre (1. januára 1994).

Vzájomná zomknutosť oboch pracovísk predstavuje ojedinelý jav v dezintegrovanom prostredí vedy, výskumu a vzdelávania, ako to pozorujeme v poslednom období na Slovensku. Vzájomná spolupatričnosť a prepojenosť oboch pracovísk sa premietla do rôznych aktivít, akými sú spoločné projekty, publikačné aktivity, príprava a vydávanie učebných textov, ale aj pri vytváraní a zabezpečovaní podmienok pre vedecký a odborný rast mladých pracovníkov oboch pracovísk. Spoločné záujmy v rámci rozvoja ekológie a environmentalistiky nás spájajú aj pri organizovaní vedeckých podujatí, seminárov pre doktorandov, v oblasti environmentálnej výchovy a popularizácie vedy. V historickom kontexte sú obe pracoviská výsledkom dobrých úmyslov, vedeckej erudície a predovšetkým chcenia, čo sa premietlo do výsledkov práce a možno aj viacerých úspechov. Pílerom ich založenia a hybnou silou rozvoja bol náš učiteľ, kolega a priateľ, pán profesor Milan Ružička, ktorého životné jubileum, 85 rokov, sme si pripomenuli tento rok. Jeho pričinením sú obe pracoviská aj dnes prínosom pre ekológiu a environmentalistiku, tak v oblasti vedy, výskumu, vzdelávania, ako aj v praxi. Treba spomenúť aj celý rad zamestnancov oboch pracovísk, ktorí významne prispeli k prehĺbovaniu brázdy započatej pánom profesorom M. Ružičkom. Práve kontinuita jeho myšlienok rozvíjaných na oboch pracoviskách, na solídnych základoch systémového prístupu, je v pozadí všetkých snáh presadiť sa a uplatniť aj v týchto neľahkých podmienkach súčasného spoločenského a ekonomického vývoja.

Náročné obdobie je možno jednou z ďalších skúšok nášho úsilia, ktoré potvrdia opodstatnenosť našej spoločnej práce, aby sa ekológia a environmentalistika stali súčasťou kultúry aj takej malej krajiny, akou je Slovensko. A nielen to, slovenská krajinnnoekologická škola prekročila hranice Slovenska a výraznou mierou sa etablovala na medzinárodnej scéne. Metodika krajinnnoekologického plánovania LANDEP, ktorej hlavnými protagonistami sú profesor M. Ružička a profesor L. Miklós, sa dostala do Agendy 21 ako jedna z odporúčaných metodík integrovaného manažmentu prírodných zdrojov. Slovenskí krajinní ekológovia sú súčasťou mnohých medzinárodných projektov 5., 6. a 7. rámcového programu EÚ, sú členmi mnohých medzinárodných vedeckých a odborných sietí a konzorcií. V tomto je odkaz nášho spoločného snaženia.

Zita Izakovičová, Juraj Hreško

Obsah

M. Ružička: Začiatky a rozvoj Ústavu krajinnnej ekológie SAV.....	131
Z. Izakovičová, J. Oszlányi: Ústav krajinnnej ekológie SAV – súčasnosť a budúcnosť.....	137
M. Ružička, J. Hreško: Dvadsať rokov výučby ekológie a environmentalistiky na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre.....	143
L. Miklós: Prienik krajinnnoekologického a environmentálneho výskumu do praxe a politiky.....	147
F. Žigrai: Prínos Ústavu krajinnnej ekológie SAV k teoreticko-metavedeckému výskumu vzťahu medzi krajinnou ekológiou a životným prostredím.....	157
L. Halada, J. Oszlányi, R. Kanka: Dlhodobý ekologický výskum (LTER) na Ústave krajinnnej ekológie SAV.....	161
H. Ružičková: Vývoj hodnotenia vegetácie v krajinnnoekologickom plánovaní na Slovensku.....	164
J. Špulerová, R. Kanka, V. Piscová, A. Bača, E. Halada: Význam výskumu ekosystémov a ich biodiverzity pre krajinu.....	167
E. Kalivodová, H. Kalivoda, P. Gajdoš: Zoologický výskum na Ústave krajinnnej ekológie SAV a jeho význam pri štúdiu krajiny.....	170
Z. Izakovičová: Príspevok Ústavu krajinnnej ekológie SAV k implementácii trvalo udržateľného rozvoja.....	174
T. Hmčiarová: Krajinnnoekologický/krajinný plán.....	179
Z. Izakovičová, L. Miklós: Reprezentatívne geoeosystémy.....	184

Aktuality

D. Štefunková, Z. Rózová: Vedecká výchova – história a súčasnosť na Ústave krajinnnej ekológie SAV a Katedre ekológie a environmentalistiky Fakulty prírodných vied UKF v Nitre.....	189
--	-----

The Environment

REVUE FOR THEORY AND CARE OF THE ENVIRONMENT

VOLUME 48

3/2014

Devoted to the Landscape I.

Contents

M. Ružička: The Origins and Development of the Institute of Landscape Ecology of the Slovak Academy of Sciences.....	131
Z. Izakovičová, J. Oszlányi: Institute of Landscape Ecology of SAS – the Present and the Future.....	137
M. Ružička, J. Hreško: Twenty Years Teaching of Ecology and Environmental Sciences at Constantine The Philosopher University in Nitra....	143
L. Miklós: Penetration of the Landscape Ecological and Environmental Research to the Practice and Politics.....	147
F. Žigrai: Contribution of the Institute of Landscape Ecology of SAS to the Theoretical-Meta-Scientific Research of the Relationship between Landscape Ecology and Environment.....	157
E. Halada, J. Oszlányi, R. Kanka: Long-Term Ecological Research (LTER) at the Institute of Landscape Ecology of SAS.....	161
H. Ružičková: Development of Vegetation Assessment in the Landscape Ecological Planning in Slovakia.....	164
J. Špulerová, R. Kanka, V. Piscová, A. Bača, E. Halada: Significance of Ecosystems and Biodiversity Research for the Landscape.....	167
E. Kalivodová, H. Kalivoda, P. Gajdoš: Zoological Research at the Institute of Landscape Ecology of SAS and its Importance in the Landscape Study.....	170
Z. Izakovičová: The Contribution of the Institute of Landscape Ecology of SAS to the Implementation of Sustainable Development.....	174
T. Hrnčiarová: Landscape Ecological/Landscape Plan.....	179
Z. Izakovičová, L. Miklós: Representative Geoecosystems.....	184

News

D. Štefunková, Z. Rózová: Scientific Education – Past and Present at the Institute of Landscape Ecology of SAS and Department of Ecology and Environmental Science, Faculty of Natural Sciences, Constantine the Philosopher in Nitra.....	189
--	-----

When, in 1965, a group of experts was formed to address the problems of the landscape and its individual landscaping components under the leadership of Professor Milan Ružička, nobody predicted its long-term existence. But the opposite was true. Specialists who devoted to the landscape with enthusiasm and vigour focused on solutions of the actual environmental problems. Their enthusiasm gradually acquired not only more and more experts, but also the public and in many ways convinced political representation that environmental issues are a major concern of the whole society, and if they are not given proper attention, sustainable development of society is not possible. And so it was that the number of “devoted to the landscape” was gradually increasing and when their “birthplace” – Institute of Landscape Ecology of SAS – became too small, they began to create new and new workplaces, especially in academic sphere, but many have started successfully implement their scientific knowledge into politics and educational activities. This gave rise to a wide range of landscape ecological and environmental workplaces. Two of them just celebrate or will celebrate its jubilee – the 50th anniversary of the Institute of Landscape Ecology of the Slovak Academy of Sciences (1 January 1965) and the 20th anniversary of the Department of Ecology and Environmental Sciences of the Faculty of Natural Sciences, Constantine the Philosopher University in Nitra (1 January 1994).

Mutual unity of these two workplaces is a unique phenomenon in the fragmented environment of science, research and education, as observed recently in Slovakia. Mutual solidarity and interconnectedness of both departments is reflected in various activities such as joint projects, publication activities, preparing and issuing textbooks, but also in creating and providing conditions for scientific and professional development of young workers of both departments. Common interests in the development of ecology and environmental sciences unite us also in organizing scientific conferences, seminars for PhD students, in the field of environmental education and science popularization. In a historical context, both workplaces are result of good intentions, scholarship, and especially will, which is reflected in the results of work and various achievements. A pillar of the foundation and driving force behind the development was our teacher, colleague and friend, Professor Milan Ružička, whose jubilee, 85 years, we celebrated this year. Thanks to his efforts, both workplaces are still contributive to ecology and environmental studies as well as to science, research, education and practice. There are, however, also a number of employees of both departments who have significantly contributed to the work pioneered by Professor M. Ružička. It is a continuity of his ideas developed by both workplaces, on solid foundations of systemic approach, what is behind all efforts to succeed in these uneasy conditions of the current social and economic development.

Maybe this challenging period is one of the tests of our effort to confirm the validity of our common work to incorporate ecology and environmental sciences into the culture of such a small country as Slovakia. Not only that, Slovak landscape ecological school exceeded the limits of Slovakia and greatly established itself in the international arena. The methodology of landscape planning LANDEP, whose main protagonists are Professor M. Ružička and Professor L. Miklós, was included to the Agenda 21 as one of the recommended methodologies for integrated management of natural resources. Slovak landscape ecologists are involved in many international projects, 5th, 6th and 7th EU Framework Programme, are members of several international scientific and professional networks and consortia. This is a message of our joint effort.

Zita Izakovičová, Juraj Hreško